

L' IGNORANCIA

REVISTA CRÓNICA

ORGA Y XEREMIES D' UNA SOCIETAT DE MALLORQUINS.

A Palma, cada número. 2 cèntims.
 Fora de Palma » 2 1/2 »
 Números atrassats » 4 »

Sonarà cada dissapte, si té vent a sa flauta.

S'envian es números a domicili, tant a dins Ciutat com a ses Viles, pagant per adelantat a s'Administració (Cadena de Cort n.º 11), 1 pesseta a conta de 16 números.

UN MILLÓ DE DUROS.

¡Quantes vegades ha sentit à dí un de nòltros pòbres «En Fulano té més d'un milló de duros»; «S'Ajuntament deü prop d'un milló de duros»; «Es premi gròs de sa Loteria de tal part es d'un milló de duros»; y hem desitjat tenirló per sortí de mal de caps, creguent, beneyts de nòltros, que si poguéssim arribá à tenirló dins ca-nòstra tocariam amb un dit al Cèl, y disfrutariam à la Terra sa suprema felicitat!

¡Quants de pichs hem sentit parlá de mils de *millons*, amb aquexes fortes indemnizacions de guerra qu'impòsan ses nacions victorioses à ses vensudes, ó conversant d'es presupuestos d'un Estat!

Més, també: ¡Quants pochs de nòltros hem pensat en lo que representa un *milló de duros*, ni mos hem fét may càrrech de sa séua importancia!

Vat'aquí perqu'avuy, ignorantíssims lectors, m'he proposat fervós tocá amb ses mans, com aquell que diu, lo qu'es un *milló de duros*; à fi de que puga qualsevòl de vòltros fersè una idèa de lo que vòl dí un *capitalet* d'aquesta casta.

Dich capitalet, perque per molts de fora Mallorca es tení un *milló* no es rès. Avesats à conta per millons consideran com à pòbre aquell que no'n té més d'un. Y axò se comprèn sabent lo gròssa qu'es sa desmesurada ambició de molts d'egoistes del dia, que no ténen altra Déu dins es còr que s'interés y s'opulència.

Moltes persones hey ha en el mon que, mirades baix d'es punt de vista de sa virtut, de sa ciència ó de s'art, valen molt poch; tant poch que no arriban à pesá sarrines; però es matex mon en fà gran càs perque, mirades en consideració à sa séua bòssa, ténen molts de millons. Còm si's vertadé valiment de sa persona estigués tancat dins sa séua caxa de ferro y no dins sa clòsca des séu cap, ó dins ses vènes des séu còr.

Tan matex, aquest punt La Mòrt vé

un dia que l'aclareix del tot; y es qui s'en van à fé vaumes dins Son Tritlo no se n'hi duan cap doblé y han de dexá p'ets hereus, que moltes vegades avorrexan, tots es millons que ténen y esperan à tení. Y ja hey pòt está rich, tan matex en treurèl de dins ca-séua s'en anirà amb sa casaca més arnada que té y amb sos calsons més pelats qu'haurá trobat es séu hereu, y amb rès pús.

Comensem ydò, que ja's hora, à posarvos uns quants exemples perque pugau arribá à comprende bé lo qu'es un *milló de duros*.

Primerament heu de sèbre, qu'amb monedes d'òr pésa poch més ó ménos coranta quintás; de manera que per traginarlo d'un lloch à s'altra s'han mesté quatre carros à rahó de deü quintás de càrrega per cadascun.

Si l'volguéssu tení à lloure per dins es calax de sa taula, no vos bastaria un calax tot sòl de ses mides qu'ordinariamente sòlen tení, sinó que n'hauriau mesté quatre y encara serian mals de moure y de tancá perqu'estarian à la raseta.

Si el tenguéssu amb dobles de cinch duros y l'haguéssu de contá, no més per contarló hauriau d'emprá cinch dies de feyna treballant sens'aturay tres hores es demati y tres es decapvespre.

Si l'haguéssu de contá amb pessés de dos cèntims d'escut hauriau d'está à l'estaqueta, contant sempre deü hores cada dia, per espay de quatr' anys y mitx.

Es cèntims necessaris per pagá un *milló de duros* pésan tretze mil quintás y representan més de mil y doscentes carretades de ferro.

Un milló en pessetes de plata pésa més de sicents quintás y per durló d'un punt à s'altra no bastan xexanta carretades.

Amb un milló camviat amb dobles de vint compòstes de cantell podrian fé dues columnes d'òr tan altes còm es campaná de Sant Francesch ó ses vòltes de La Séu.

Compòstes ses unses una es costat de s'altra, tocantsè en filera, farian una retxa de dos kilòmetros y mitx de llar-

garia, ó sia una distancia igual à sa qu'hey ha desd'es cap des Mòll nou à sa sortida des Ferro-carril.

Amb mitjes unses de plá aquesta filera tendria més de tres kilòmetros y mitx; vòl dí qu'arribaria de Ciutat à Son Rapiña.

Amb durets d'òr sa matexa retxa arribaria de Ciutat à Santa Maria; y si li fèyan fé vòlta, perqu'es primé dret tocás es derré, podrian tancá d'òr una posessió de més de sètcentes cortarades.

Amb duros de plata un es costat de s'altra, sa retxa aquexa tendria més de trenta vuyt kilòmetros ó lo qu'es lo matex seria més llarga que de Ciutat à Campos. Amb aquesta filera podrian rodá de duros, tocantsè sempre, un terme de vila gran de més de dotze mil cortarades.

Aquesta filera, compòsta amb pessetes, seria molt més llarga que s'illa de Mallorca y podrian amb elles voltá de plata tota s'illa de Menorca.

Amb pessés de dos cèntims podrian compòndre una retxa més llarga que sa distancia de Palma à Barcelona y enrevoltá de ferro totes ses Isles Balears y ets séus illòts.

Per últim si fossen pessés d'un cèntim, ses que componguéssen es milló de duros, omplirian una distancia lineal de xexanta llègos. Ses matexes pessés compòstes à un plá, de manera que l'tapásen del tot y en tots vents, omplirian un tròs de terra de prop de sèt corterades; y si les escampásseu per dins tots ets carrés de Ciutat casi se pòt assegurá que no veuriau cap pédra.

Si mos proposássem gastá ó treure un duro cada dia d'aquest milló, per acabarló del tot s'haurian de passá dos mil sètcents trenta nou anys. Y s'home que se proposás acabar-lo amb cént anys, que ja's tot quant puga viure en aquest mon, hauria de gastá irremissiblement més de vint y sèt duros cada dia.

Si fossen comerciants y el volguéssim destiná à sa compra de ví, quant vá barato, y féssem un cub de tota La Séu, es such ó bròu arribaria fins allé ahont comènsan ses vòltes gròsses. Y si l'invertíssem amb aygordent podriam

convidà à beure de dos à tots ets homos qu'hey ha dins Mallorca, cada dia per espay de vuyt anys.

Un jornalé que desde que 'l mon es mon, (segons el Pare Petavi), hagués anat posant es séu jornalet de sis reals à un racó, en contes d'arplegà un *milló de duros*, ara es trobaria à un poch més de la mitat; y per conseguí es séu intènt encara li tocària fè feyna per per espay de coranta sigles ó sian quatre mil anys.

Acabem d'una vegada. Amb sos interessos d'un *milló de duros* à n'es sis per cent, sense tocà per rès es capital, se pòt donà jornal diari *continuo* de set reals à una brigada de cinchcents setanta un homos.

Amb aquests datos, ignorantíssims lectors, vos será fácil comprende bé lo que representa un *milló de duros*, que parex no rès-à n'aquell qu'ambiciona tení molts de millons.

Si nòltros el tenguéssim y el repartíssem tant perhom entre tots ets suscriptós de L'IGNORANCIA, cada suscriptó podria comprà una casa per está éll amb tota sa séua familia y compòndre tots plegats amb aquestes cases una vila de tanta grandaria còm Sòller ó Felanitx.

Ara ja sabeu lo qu'es un *milló de duros*.

Dupt qu'à Mallorca el trobàssem avuy en dia amb òr ó amb plata, tan depressa son fuytes de sa nòstra vista ses monedes d'aquests richs metals. En camvi vos assegur qu'aviat el trobaria de fuyets de papé pintat y brut, que fan sa feyna que fèyan aquelles hermoses monedes de duros columnaris y d'unses de perruca; y més aviat el trobaria de dèutes, que ningú sab còm ni de quina manera els han d'arribà à pagà.

Encara no hem acabat. Més abans de continuà sa segona part vos vuy donà *millons* de gracies per sa paciència que teniu ascollantmè tant de temps; encara que si trèys aquests millons à sa Plassa de ses Copiñes no hey haurà ningú que les vos *colís* à cap preu.

Ara, que ja sabeu en cèrta manera lo molt qu'es un *milló de duros*, podreu també per comparació fervos càrrech de lo molt que será un *milló d'homos*.

Son tants, que si arplegau tots es qu'hey ha dins Mallorca inclús es nins de mamella, encara n'haureu mesté vuyt tants més, per poderlò complí; y per comprendreho milló vos afagiré que se necessitan trenta quatre ciutats còm sa de Palma per podè reuní un *milló d'homos*.

Aquesta consideració l'he fèta, perque à un periòdich d'aquests dies passats he vist sumats es *millons d'homos* y es *millons de duros* qu'han llevat des vènt ses guèrres hagudes dins ses nacions més *civilisades* (axí heu diu tothom) de cent anys en aquesta part; y retgira es considerà lo sauatge qu'es encara s'homo, per *civilisat* que pa-

resca, sa ambició que reyna dins es séu cò *civilisat*, y es poch amor que té à son germà prohisme, encara que visca plè de *civilisació*.

Ascoltau bé aquesta lletania.

Ses guèrres de Napoleon costàren *tres millons d'homos* y més de *cinch mil millions* de duros.

Es principi d'aquest sigle ses nacions d'Euròpa perdèran pròp de *set millons d'homos* en guèrres, y gastàren més de *devuyt mil millions* de duros.

L'Inglaterra tota sola en va gastà pròp de *tres mil millions*.

La Grècia ha fús y fèt fondre à ses altres nacions, pròp de *dos mil millions*.

Sa guèrra de Crimea fè morí pròp d'un *milló d'homos*; y fè gastà més de *dos mil millions* de duros.

Sa d'Italia costà *docents xexanta mil* homos y més de *quatre cents millions* de duros.

Sa de Méjico matà *setanta mil* homos y ventà *cent millions*.

Ses derrerres guèrres d'Euròpa fèran descomparexa uns *cent setanta mil* homos y pròp de *trecent millions* de duros.

Ses guèrres d'Amèrica perdèran més de *siscents mil* homos y més de *tres mil millions* de duros.

A sa de France y Alemania moriren uns *cinch cents mil* homos y se gastàren més de *dos mil millions* de duros.

Y si ara hey afajim aquelles guèrres petites y revolucions de provincies curtes, còm ses d'Espanya y d'altres punts, y heu sumam tot; tendrem que no més dins el mon, qu'es diu *civilisat*, en sos derrès cent anys, haurán mòrt per guèrres més de *treize millions* d'homos, y gastat amb elles més de *trenta cinch mil millions* de duros.

¿Qu'hey trobau, germanets?

Ara calculau, vòltros que ja sabeu lo molt qu'es un *milló*; quant extraordinaria es aquesta cantidad de doblés, que acumula molts de *mils de millions*, y ve-yau si valdria més havè destinat aquests duros à millors de tota casta y útils à tothom, que s'en haurian pogudes fè moltes y gròsses; més que no à destruirnos uns amb sos altres.

Per altra part: ¿Quants de millions de vides rompudes à sa flòr de sa jovintud y en sa fòrsa de sa séua acció, que podrian haversè destinades à s'agricultura, industria y comèrs; ó à s'estudi de ses ciències, arts y lletres; per fè progressà s'humanitat!

¿No hauria estat milló estalvià tantes vides, repartí tots aquests doblés entre es matexos destinats à sa mòrt, y enviarlos à fè feyna à ca-séua?

Perque vejau fins à ne quin punt es faresta aquella exorbitant cantidad de doblés, vos vatx à dí que repartits tots ells entre es *treize millions* d'homos sacrificats à la guèrra los haurian tocat més de quatre milia lliures perhom.

Amb aquest capital haurian pogut viure amb tota comoditat sense passà

fam; perque no més d'interessos haurian tengut cadascun d'ells catorze sòus diaris, nèt y esporgats.

Per acabà d'una vegada, heu de sèbre que si camviu tota aquesta riquesa, gastada en fè mal, amb billets de banch de cinch duros y el s'afagiun amb s'altra de manera qu'aferrats vos fassen una péssa tota sola en forma de caminet de dos pams y mitx d'amplaria, forrat per tot de papés de Banch; aquest camí será tan llarch y tan llarch que bastará per anà à sa Lluna y *cuida-do* qu'està tan enfòra qu'un homo, caminant deu hores diaries sense pèrdre cap passa, ni descansà cap dia, hauria mesté pròp de vint anys per podè arribarhi.

¡Ay! Tots aquells que son causa de ses guèrres no saben es gran mal que fan à s'humanitat, ni es gran conta que Déu los demanará en l'altra vida, per aquest motiu.

No debades predica sa lley de Jesucrist que s'amor y s'humildat han d'essè sempre sa nòstra norma y que mos hem d'estimá tots còm à bònns germans.

PEP D' AUBEÑA.

MAL D' ALTRI RIAYES SON.

¿Veys aquella qu'es molt nina
Etixaróvida y guapeta?
Dos dits demunt sa boteta
Sòl mostrà mentres camina;
Y à lo milló un pèu èrra
Y ¡pata-plum! ja's en tèrra;...
Pròp d'ella veu Don Ramon,
Que passa y amb éll s'afèrra.
¡Mal d'altri riayes son!

Don Meliton que tenia
Un caudal amb subó fèt,
Amb sa rahó perdé un plèt
Que 'l dexà sense camia;
Es qui va untà sa corriòla,
Amb lo d'aquell s'agombòla
Y s'en riu d'En Meliton
Que per l'Hospital redòla.
¡Mal d'altri riayes son!

Aquell pòbre capellà
Que no se pòt mantení,
No menja carn ni beu ví
Si no aygo y bacallà;
Y sempre ralla tot sòl.
Tení cap criada vòl
Y éll va à sa plassa, per hon
Riuen fentli es beyeròl....
¡Mal d'altri riayes son!

Aquell que té bò amb la Còrt,
Que dona y que lleva empleos,
Bastaix era y des més neos,
Si li deys, «lladre» fá's sort;
Y à l'Iglesia no s'arrima,
Y sòls pensa en *Doks y prima*.
¡Bé s'en riu còm veu que fon
Sa sanch de molts que no estima!
¡Mal d'altri riayes son!

Vèys un tristet menestral
Bòn cristià y hòmo de bé,
Qu' es coix, fà de taconé,
Tòrt y sense cap calx;
Ets atlots l' han prè a l' uy,
Li fan avalòt y truy;
Hey ha entr' ells qualque mosson
Que s' en riu y li fa embuys.
¡Mal d' altri riayes son!

Un desdixat tartamús,
Amb so nàs xapat en dos,
De sa dòna està gelós.
Si mira, li fà s' esmús;
Si surt, sempre la segueix,
Si ella saluda, éll pateix,
Y es l' Infèrn per éll el mon;
Tothom s' en riu, s' ho mereix.
¡Mal d' altri riayes son!

Don Simon y sa señoa
Se pasetjan à brasset,
Y vá amb ells un jovenet
Qu' ella moltíssim anora;
Tota Mallorca ha enumat
Qu' entr' ells hey ha cèrt bugat,
Però no heu sab *Don Simon*
Que veu riure embabayat.
¡Mal d' altri riayes son!

Un es lladre, jugadó,
Pervertit, no creu en Déu,
Tot quant veu, li pareix séu,
Y d' acèrt vòl tení dó;
Seduheix ereguentse béll
Atlòtes de poch cervell
Y el Dimòni dins es forn
De l' Infèrn s' en riu bé d' éll.
¡Mal d' altri riayes son!

Si à n' aquestes males glòses
Hey teniu moltet que dí,
Vós diré que som fadrí,
Y no enténch moltes de còses;
Que si d' elles vos ne rëys
Desitx es vòstros conseys
Y que sa rahó vos don;
Però recordau que deys:
¡Mal d' altri riayes son!

UN FERIT D' ALA.

XEREMIADES.

Don Elviro Sans, President de *La Tertulia* tengué s'atenció de convidar-mos à n' es Concèrt que celebrá dita societat el dia 15. Varem assistirhi y quedárem agradablement sorpresos des bòn rato qu' hey passárem. Tots es qui hey prengueran part sa lluhiren, però sobre tot, un jovenet que no mos saberen dí qu' havia nòm, que tocá molt bé una fantasia d' En Monasterio. L' hey féran repetí y animat per ses mansbelle-tes la torná tocá tant bé y tant bé, que mos dexá admirats.

Donam s' enhorabòna y les gracies à tan escubida Societat.

Es penó qu' ets alumnos de s' Insti-

tut y Col·lègis agregats envian à ses fèstes de Madrit dedicat à *Calderon de la Barca* es preciós y molt ben brodat. S' escut de Mallorca está molt ben fèt y sa part d' escultura es de gust y ben tayada.

Los desitjam lluhiment y donam s' enhorabòna.

Hem vist una exposició que s' *Institut des Foment des Trabaye Nacional* ha fèta à n' es President des Consey de Ministres sobre varies questions econòmiques, y sentim que ses curtes columnes des nòstro periòdich no mos bastan per traduhirla tota per lo ben escrita que está y ses veritats de casta gròssa que conté.

¡Déu fassa que sia ascoltada perque de nó sa nòstra provincia, còm una de ses ferides, se temeria d' ets resultats funests que duria per totes aquelles poblacions que viuen de s' agricultura, industria y trabay!

Axò es es nòstro convenciment acorde en un tot amb so des qui han fèta s' exposició.

Si es veynats des carré de s' Aygo ó d' aquell altra carré que li pòren dí *des puntals* senten un gran renou de nit ó de dia que no s' retgiran. Será qu' una paret d' una casa d' allà pròp haurá cayguda. Mentres tant que procuran passarné d' alluñ y qu' es serenos no hey cantan pròp, no fós còsa qu' amb so cantá los caygués demunt.

Diumente decapvespre, tots es qui s' passetjavan p' es Bòrn pogueran presència sa manera còm castigava un cabo à un soldat qu' estava de guardia à s' Estanch des Tabach.

Es comportament d' aquest cabo será tan militar, tan legal, y tan arreglat à s' Ordenansa còm vulgan; però à n' es sitgle en qu' estam es de molt mal efècta devòra un passetx frequentat. Tothom sab qu' es qui comet un delicté l' ha de pagá; però prendre sa justícia per ses séues mans y aplicarla descarregantse sa bilis d' una manera indeguda, no creym qu' estiga escrit à cap article de s' Ordenansa.

¿No mos dirán algunes señores *mèstres* de dins Ciutat perque compòrtan, quant ses séues dexeables de costura s' en van à fé es Pancaritat dins carrils, que fàssan tanta alulèya y bordell per dins es carrés de Ciutat? Axò qu' heu fàssan à fora porta está molt bé però per mitx de Cort y per tots es carrés més públichs es enseñarles à essè rahone-res, lo qual sáben ja massa per naturalesa totes ses dònës. Mos han dit, però nòltros no heu creym, que ses señores

Mèstres fàyan tant de crits còm ses nines, en una de ses varies expedicions qu' ha presenciades derrerament es públich.

Seria de desitjá qu' al temps que les enseñan à lletgi, cosí y brodá los enseñassen també à tení caracte y à sèbre guardá aquella atenció y compostura que reclama es públich d' una població d' importancia còm es Palma.

Fins fa poch temps sa còsta d' En Berga es estada un carré per hont ne passava pòca gent ferm; no més qu' aquells que posavan messions sobre si s' acabarian ó no una ensaymada de tres cèntims es temps de pujarla; ara, però, qu' han ubèrt à s' enfront d' ella un carré nou qu' es es que vòlta es Banch y qu' es dressera per aná à Plassa, sa gent que transita per aquella còsta es molta més que no era. Deym axò perqu' es séus escalons están tan desgavellats qu' es mesté posarsé sa vista à sa punta d' es peu per no caure ó llenegá; y hò seria que s' Ajuntament la se mirás amb uys de misericòrdia y la compongués. Esperam que qualque Retgidó d' òbres se prenga sa molestia de pasarné y veurá que tenim rahó.

EPIGRAMAS.

(A una dona molt alta qu' es casá amb un home molt petit.)

S' enhorabòna te dam
De qu' hajes prè ja marit,
Però l' has prè tan petit....
¡Qu' es sa jugueta del Ram!
Y quant surts y éll t' acompanya
Llavé es més jugueta, sí.
Me pareix un pedrolí
Es costat d' una muntanya.

—A cèntim. ¡Qui' n vòl? Ja s' sap
Cridava un amb un pané,
Y una dòna li digué:
—¡Perqu' es hò? P' es mal de cap.
—Un cèntim me' n heu de dá;
Dech un duro ja fa' estóna,
Y un hòn mal de cap me dona,
¿Pensáu que' l me curará?

—¿Y còm li va n' es téu fíy?
No se si' l conexaria....
—Ell pòt més que no poría,
Li va molt bé fins aquí;
Sa ploma li trèu bastant...
—Que vòl dí, ¿va d' oficines?
—¡Ca! s' es fèt comerciant
De pollastres y gallines.

SEN GURRIÓ.

—¿Que duys germá? (preguntava
Un estudiant ciutadá
Que no es pogué examiná
Y à València s' embarcava)
Y aquell pagés contestá
Segú que no returava:
—Carabasses à embarcá.

BISCULIS OCULIS.

Estampa d' En Pere J. Gelabert.